

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

lipiec 23 07. 2014.

Raport z wizyty studyjnej w Bawarii pracowników Kuratorium Oświaty w Katowicach w projekcie nr 2013-2-PL1-ESF03-43085 *Innowacyjne formy zapewnienia jakości w nadzorze pedagogicznym i pracy szkoły w programie Zagraniczna Mobilność szkolnej kadry edukacyjnej w ramach projektów instytucjonalnych ESF POKL*

W dniach 8-14 grudnia 2013 r. odbyła się wizyta studyjna pracowników Kuratorium Oświaty w Katowicach w Bawarii w RFN, której celem było poszerzenie wiedzy na temat innowacyjnych form zapewnienia jakości w nadzorze pedagogicznym i pracy szkoły poprzez poznanie bawarskiego systemu edukacji oraz systemu doskonalenia nauczycieli i nadzoru pedagogicznego. Instytucją przyjmującą był Instytut Jakości Szkoły i Kształcenia w Monachium oraz Akademia Doskonalenia Nauczycieli i Zarządzania Zasobami Ludzkimi w Dillingen.

I Podczas wizyty uczestnicy zapoznali się między innymi z podstawowymi kwestiami ewaluacji zewnętrznej.

Za organizację i koordynację ewaluacji szkół bawarskich odpowiedzialny jest Regionalny Nadzór Szkolny. Szkoły mogą zgłosić się do ewaluacji dobrowolnie lub zostają do niej typowane przez instytucję, pełniącą nadzór szkolny, jednak wszystkie są zobligowane do poddania się procesowi ewaluacji, który realizowany jest w cyklu pięcioletnim.

Ewaluatorzy nie należą do nadzoru szkolnego, tworzą 4-5 osobowy zespół, w skład którego wchodzi nauczyciele danego typu szkoły, często dysponujący doświadczeniem z zakresu zarządzania w szkolnictwie i rozwoju edukacji. Jedna osoba zawsze jest spoza sektora edukacji, jest to zwykle rodzic lub osoba reprezentująca środowiska gospodarcze, która pracuje nieodpłatnie. Zespół ewaluatorów jest wybierany przez nadzór szkolny.

Ewaluatorów w szkole reprezentuje rzecznik zespołu, który ustala termin i szczegóły organizacyjne ewaluacji. 8 tygodni przed wejściem do szkoły cała społeczność szkolna jest zapoznana z przebiegiem ewaluacji oraz bierze udział w ankietowaniu: nauczyciele i uczniowie on-line, a rodzice w formie tradycyjnej.

Dwa tygodnie przed wejściem zespołu ewaluatorów szkoła musi przygotować portfolio, składające się z wypełnionych arkuszy danych z podstawowymi informacjami o szkole, takimi, jak misja szkoły, cele pedagogiczne, materiały, dokumentujące uzgodnione cele, struktury organizacyjne, informacje o środkach, jakimi dysponuje szkoła.

Portfolio szkoły oraz wyniki ankiet są analizowane i wykorzystane do stworzenia wstępnych hipotez o możliwych słabych i mocnych stronach szkoły, które będą zweryfikowane w trakcie dalszych czynności: obchodu budynku szkoły, obserwacji zajęć i wywiadów, przeprowadzonych w ramach ewaluacji. Czynności tych zespół ewaluatorów dokonuje w ciągu 3 dni pobytu w szkole. Dla zapewnienia obiektywizmu ważne jest, aby działania szkoły były badane z wielu perspektyw, dlatego zarówno obserwacje zajęć, jak i wywiady są przeprowadzane zawsze przez dwie osoby. Obchodu dokonuje zespół w obecności jednego członka kierownictwa szkoły, który udziela informacji o zasobach finansowych i materialnych szkoły.

Szkoła może na początku pobytu zespołu ewaluatorów dokonać prezentacji aktualnie realizowanych projektów.

Ewaluatorzy dokonują w sumie 18 obserwacji zajęć i przeprowadzają po nich rozmowy z nauczycielami. Przeprowadzają wywiady z kierownictwem szkoły, nauczycielami, uczniami, rodzicami i pracownikami niepedagogicznymi oraz przedstawicielami kadry, obsługującej finanse. Reprezentantów do wywiadów wybiera kierownictwo szkoły

Raport opracowany przez ewaluatorów zawiera stanowisko w odniesieniu do każdego kryterium ewaluacyjnego. Ocena dotycząca kierownictwa szkoły zostaje sporządzona w

osobnym raporcie, który nie jest prezentowany całej społeczności szkolnej, przekazany jest tylko kierownictwu.

Około tygodnia po wyjściu zespołu ze szkoły raport z ewaluacji zostaje przedstawiony w szkole podczas konferencji, w której biorą udział nauczyciele, uczniowie, rodzice oraz inni pracownicy szkoły. Wszyscy uczestnicy konferencji zobowiązani są do zachowania tajemnicy.

Raport z ewaluacji jest przekazany kierownictwu szkoły, a następnie omawiany z poszczególnymi gremiami (grupami). Szkoła ma możliwość skomentowania raportu oraz zajęcia stanowiska i uzasadnienia go, jeśli jest odmienne. Zespół ewaluatorów decyduje czy chce stanowisko szkoły umieścić w raporcie. Kierownik szkoły i rzecznik zespołu podpisują ostateczny raport, który składa się z raportu o szkole, włączając w to raport o kierownictwie szkoły i ewentualne odmienne stanowisko szkoły. Szkoła po otrzymaniu raportu zobowiązana jest do uzgodnienia celów i działań służących podniesieniu jakości swojej pracy. Większość szkół ustala sobie do trzech celów, które mają doprowadzić do poprawy słabych stron lub wzmocnić silne strony. Po roku następuje zbilansowanie wyników i ocena, czy udało się zrealizować wyznaczone cele.

Zarówno ewaluacja zewnętrzna, jak i raport mają służyć rozwojowi szkoły, pomóc w wypracowaniu wewnętrznych mechanizmów, środków, które pozwolą szkole osiągnąć wyznaczone cele i lepiej pracować. Raport nie jest przeznaczony do prezentowania na zewnątrz.

Drugi egzemplarz raportu otrzymuje nadzór szkolny, który wspiera szkołę oraz kontroluje, czy wnioski z ewaluacji są wprowadzane w życie. Ewaluacja ma również służyć całemu systemowi szkolnemu w Bawarii.

W bawarskim systemie ewaluacji obowiązują 23 kryteria, na każde z nich składają się około 3 do 4 wymagań. Stopień spełnienia kryteriów jest opisywany jako: nie spełniony, częściowo spełniony, spełniony w dobrym zakresie i w zakresie bardzo dobrym.

Szkolenie ewaluatorów trwa dwa tygodnie, polega na zapoznaniu ich z podstawami ewaluacji oraz z technikami ankietowania i prowadzenia obserwacji lekcji. Co roku odbywają się szkolenia doskonalące.

II Uczestnicy wizyty mieli okazję poznania systemu oświaty i instytucji oświaty w Bawarii.

Każdy z 16 krajów związkowych (Lander) w RFN posiada własne ministerstwo oświaty (w dosłownym tłumaczeniu: ministerstwo wyznań – Kultusministerium), kierujące oświatą na swoim obszarze, zaś podstawy prawne szkolnictwa tworzą ich konstytucje i ustawy szkolne.

Organem koordynującym politykę oświatową poszczególnych landów i umożliwiającym współpracę i wymianę doświadczeń pomiędzy poszczególnymi krajami związkowymi jest Stała Konferencja Ministrów (Standige Konferenz der Kultusminister der Lander – KMK). Postanowienia wydawane przez KMK nie są wiążące prawnie i mają jedynie moc zaleceń (zgodnie z artykułem 7 ustawy zasadniczej system zarządzania szkolnictwem znajduje się pod nadzorem państwa). Pojęcie nadzoru jest w tym przypadku rozumiane dość ogólnie i obejmuje całość praw i obowiązków państwa, dotyczących planowania, organizacji, kontrolowania szkolnictwa i kierowania nim.

W nadzorze szkolnym uczestniczą w pierwszej rzędzie parlamenty poszczególnych landów, które są odpowiedzialne za ustanawianie prawa i planowanie budżetu oraz ministrowie kultury, którzy uchwalają rozporządzenia, wydają polecenia i planują rozwój szkolnictwa. Odpowiedzialność za oświatę zorganizowana jest dwustopniowo i rozdzielona jest pomiędzy land - Bawarię i okręgi. Władza z poziomu rządowego delegowana jest na

urzędy lokalnej administracji oświatowej (Schulamter), która reprezentuje ministerstwo w poszczególnych okręgach.

Ministerstwo Oświaty i Kultury Bawarii w sprawach jakości kształcenia bawarskiego szkolnictwa i rozwoju szkoły wspiera Instytut Jakości Szkoły i Kształcenia, który opracowuje programy nauczania, przygotowuje egzaminy państwowe, kształci ewaluatorów, uczestniczy w wewnętrznej i zewnętrznej ewaluacji, zapewnia doskonalenie nauczycieli, pomoc metodyczną, przeprowadza badania edukacyjne, gromadzi dane i prowadzi analizy dotyczące jakości pracy szkoły, opracowuje rozwiązania i gromadzi przykłady dobrych praktyk, wdraża wyniki badań i praktyczne doświadczenia oraz innowacje w pracy szkoły. Instytutowi Jakości Szkoły i Kształcenia podlegają wszystkie typy szkół w Bawarii. W ewaluacji szkoły uczestniczą różne podmioty, w tym – pracodawcy. Ewaluacja wewnętrzna jest nieobowiązkowa

Szkoły najogólniej można podzielić na: ogólnokształcące (Allgemeinbildende Schulen) i zawodowe (Berufsbildende Schulen). Grundschule - szkoła podstawowa obejmuje 4 lata nauki, Mittelschule to gimnazjum, Realschule zapewnia kształcenie ogólne i pre-zawodowe, Gymnasium jest odpowiednikiem polskiego liceum, istnieją też Förderschulen – szkoły specjalne. Na zakończenie nauki w szkole podstawowej nauczyciel na podstawie ocen pomaga podjąć rodzicom decyzję, gdzie uczeń będzie kontynuował naukę. Od wyboru szkoły zależy dalszy kierunek kształcenia, dlatego na początku nauki w każdej z tych szkół możliwa jest zmiana np. Realschule na gimnazjum lub z Mittelschule do Realschule (w obu przypadkach uczeń nie może mieć problemów z nauką).

Kształcenie nauczycieli uwarunkowane jest typem szkoły, w której zamierzają uczyć (w przedszkolach pracują wychowawcy, a nie nauczyciele). Nauczyciele posiadają status urzędnika państwowego. Ustawa o służbie cywilnej landu reguluje wysokość wynagrodzenia nauczycieli, ich wiek emerytalny oraz obliguje do obowiązkowego doskonalenia zawodowego nauczycieli w wymiarze minimum 12 dni w ciągu 4 lat.

III Dzięki udziałowi w projekcie jego uczestnicy rozwinęli umiejętności społeczne, organizacyjne, kompetencje komunikacyjne z języka angielskiego i niemieckiego poprzez wcześniejsze przygotowanie językowe - udział w 20-godzinny kursie języka angielskiego i naukę podstaw języka niemieckiego oraz wykorzystywanie znajomości języka podczas wizyty w kontekście zawodowym i sytuacjach życia codziennego, zyskali kompetencje interkulturowe - poznali historię, kulturę, tradycje, współczesne realia Bawarii i RFN, mentalność obywateli Bawarii i Niemiec dzięki udziałowi w warsztatach interkulturowych przed wyjazdem i tygodniowemu pobytowi w Monachium.

